

HEIKKI A. KOVALAINEN

Kävelevän filosofian ensiaskelia

H. D. Thoreau ja vaeltelemisen ylistys

Joillekin filosofeille käveleminen on taukoamattoman ajattelemisen kuva, toisille taas filosofian tekemisen metodi. Eräs kävelemisen filosofian klassikoita on amerikkalainen vasta-ajattelijana Henry David Thoreau (1817–1862), joka paitsi käveli paljon myös kirjoitti kävelemisestä pitkän esseen *Kävelemisen taito*. Thoreauun jalanjäljissä onkin paikallaan tutkia näkemystä, jonka mukaan ajattelu ja elämä risteävät varsin konkreettisesti kävelevässä filosofiassa.

Vaikka pidänkin oudoista aloituksista, tuntuu jokseenkin kummalta aloittaa kertomalla, kuinka kuullessani puhuttavan *kävelemisestä* en voi olla ajattelematta yhdysvaltalaisen filosofin Stanley Cavellin (1926–) nimeä. Cavell nimittäin innostui nimensä yhteydestä 'kävelyyn' hänelle siitä haastattelussa mainittuani. Hän totesi yhtäkkiä päässeensä sisälle suomen kieleen, minkä jälkeen hän luonnehti kävelemistä äärellisyyden ja nääntymyksen portiksi, myös myyhtisessä mielessä. "Käveleminen on antiikkiin juontuva kuva ajattelusta tiellä olemisena: ajattelu tähtää aina johonkin päämäärään, kulkua siivittää jokin motiivi, ja on otettava jokainen askel päästäkseen perille."¹

Ehkäpä hivenen vähemmän kummalta tuntuisi jatkaa hahmottelemalla sitä, miten kävelemiskokemuksen filosofinen merkitys voidaan yksinkertaisimmillaan ymmärtää. Jostushan filosofit ajattelevat todellisuuden luonteen riippuvan perimmäisellä tavalla ihmisestä. Näinhän asian laita onkin – *kävelemisessä*. Kun astelen, kun otan askelia ympärilleni katsellen, jokainen askeleni avaa maailmaan uuden perspektiivin: puun takaa avautuu talon kulma, talon kulman takaa avautuu katu. Käveleminen on maailman auki kerimistä. Se on kukaat alkuperäisin ihmisen ja maailman liikkeen risteämisen tapahtuma, jossa jokaisella askeleella maailmankuvani laajenee.

Siinä Cavell on toki oikeassa, että käveleminen voidaan käsittää myös kuvana ajattelusta jatkuvana etenemisenä, jolloin jokainen askel on tärkeä osa ajattelun liikettä. Kävelemisen myyttiset merkitykset mainitessaan Cavell on niin ikään oikeilla jäljillä. *Ken tästä käy/voi kaiken toivon heittää*; runoudessa ja myyteissä käveleminen merkitsee usein astumista metafysisen rajan yli, tämänpuoleisesta tuonpuoleiseen tai unohduksen virran yli. Suomen kielen sana "käveleminen", verrataan sitä vaikka sanamuotoihin "puheleminen" tai "pelaaminen", on soinniltaan kuitenkin paljon arkisempi kuin ajatus metafysisestä toiseen maailmaan astumisesta antaa ymmärtää. Seuraavassa tahdonkin ajatuksissani kävellä melko laajan rengasmatkan aina filosofian ja elämän yhteydestä pyhyteen ja villiyteen. Kirjoitukseni lopuksi

lupaam selvittää Wallace Stevensin säkeitä: "kenties/ totuus riippuukin kävelystä järven ympäri."²

Maastoon tutustuminen

Thoreauun kirjoja, niin hänen pääteostaan *Walden* kuin lukuisia lyhyitä esseitään ja artikkeleitaan, on mielestäni jokseenkin outoa tavata kaunokirjallisuuden hyllystä. Hänen "amerikkalaisen kirjallisuuden" klassikkonsa, ennen muita *Walden*, ovat perin juurin omaelämäkerrallisia, kirjoittajansa oman elämän tapahtumiin pohjautuvia selontekoja melkein tyystin vailla fiktiivisiä elementtejä. Vastikään Antti Immosen tyylikkäänä suomenoksesta ilmestynyt *Walden* on Thoreauun kuvaus "elämän eksperimentistään", jonka hän toteutti rakentamalla Massachusettsin Concordin liepeillä sijaitsevan Walden-lammen rannalle pienen mökin³. Parin vuoden asumiskokemuksensa (1845–1847) Thoreau on tiivistänyt esseistiseksi narratiiviksi, joka polveilee aina elämänfilosofisista pohdinnoista ympäröivän maailman havainnointiin, vuodenaikojen mukaan asuaan vaihtavasta Walden-lammesta Concordin metsiin ja muurahaisiin.

Filosofisesti vangitsevaa *Waldenissa* on sen tinki-mätön taipumus tehdä kirjoittajan omasta elämästä *filosofian* alkupiste ja tapahtumapaikka. Kirjaa voidaan kyllä perustellusti lukea ekologisen ajattelun amerikkalaisena klassikkona, kuten nykyään usein tehdään, joskin turhan pitkälle tässä tulkintalinjassa kuljetaan silloin, kun luontotematiikan painotus jättää varjoonsa teoksen elämänfilosofisen pohjavireen. Cavell onkin tähdentänyt Thoreauun aloittaneen yhdessä Emersonin kanssa uuden amerikkalaisen ajattelun tradition⁴. Niinpä ei olekaan kohtuutonta väittää Thoreauun luontokirjoituksia paitsi amerikkalaisen kirjallisuuden myös englanninkielisen ajattelun klassikoiksi.

Tulkittaessa *Waldenia* filosofisesti teos avautuu menetelmiltään radikaalina kirjallisuuden ja filosofian risteymänä. Jos mitä erilaisimmat ajattelijat aina Nietzschestä Wittgensteiniin ovatkin teroittaneet filosofian omakohtaisuuden painoarvoa, harva ajattelijana on rohjennut tehdä filosofiasta oman elämänsä eksperimentin samalla tavoin kuin Thoreau. Hänen filosofiansa ei

synny ennen elämää tai elämän sivutuotteena, ei millään muotoa olemisesta irrallisena ajattelun tuloksena. Thoreau filosofaa on selonteko hänen elämän eksperimentistään, eikä hänelle filosofia muuta viimekätisesti merkitsekään. Hänen ajattelunsa on kävelevää juuri siinä edellä kuvatussa merkityksessä, että jokainen elämän askel on myös uusi todellisuuden tuntemisen askel. Toisella tavalla ajatellen Thoreau luo elämälleen tyylin asettumalla asumaan Walden-lammen rannalle. Kun hän kirjoittaa kokemuksestaan kuvauksen, elämäntyö muuntuu askel askeleelta kirjallisuudeksi, elämän taide kirjalliseksi teokseksi, *Waldeniksi*.

Kirjassaan *Exercices spirituels et philosophie antique* (1987) Pierre Hadot on tunnetusti valottanut antiikin filosofialle ominaista filosofian ja ihmisyksilön elämän välistä liittoa. Hän huomauttaa filosofian olevan antiikin filosofeille, ennen muita stoalaisille, pohjimmiltaan elämän taitoa⁵. Itse asiassa antiikin filosofia on nimenomaisesti *henkistä* harjoitusta, eräänlaista askeettista kilvoittelua sielun puhdistamiseksi ja ylentämiseksi⁶. Tällainen filosofian ytimeä löytyvä ajatus henkisestä kilvoittelusta on Hadot'n mukaan tehnyt mahdolliseksi senkin, että antiikin filosofiasta ammentanut kristinusko on niin luontevasti helleenisellä kaudella ja varhaiskeskiajalla sulauttanut itseensä henkisen kilvoittelun ihanteen.

Thoreaua *Waldenia* voidaan oivallisesti ymmärtää kuvauksena kirjoittajansa henkisestä harjoituksesta, jonka toteuttaminen on tekijälleen yhtenevää filosofian kanssa. Thoreau määrittelee filosofian synonyymiseksi ”elämisen talouden” (*economy of living*) kanssa kysyen retorisesti, kuinka nuoret ihmiset voisivatkaan paremmin oppia elämään kuin kokeilemalla elämistä eksperimentaalisesti⁷. ”Nykyään on filosofiaa ammatikseen harjoitavia, mutta ei filosofeja.”⁸ Filosofin työ on muuntunut leipätyöksi, jolloin on ajautettu melko kauas filosofian sokraattisista juurista. ”Filosofina oleminen ei merkitse yksinomaan ylevien ajatusten ajattelemista tai koulukunnan perustamista, vaan filosofin tulee rakastaa viisautta” – tässä ollaankin filosofian alkuperäisen merkityksen äärellä – ”niin että hän elää sopusoinnussa sen sanelmien määräysten kanssa viettäen elämänsä yksinkertaisuudessa, riippumattomuudessa, jalomielisyydessä ja uskossa.”⁹ Elämää ei tulisi *leikkiä* tai *opiskella* ”vaan *elää* tosissaan alusta loppuun saakka”, ja Thoreau vaatiikin jokaiselta kirjailijalta ”omasta elämästään yksinkertaista ja vilpittömää selvitystä”¹⁰. Näkemys on antiikkinen: filosofiksi eli *viisauden ystäväksi* ei voi lainkaan tulla asettamatta omaa elämäänsä henkisen kilvoittelun alttariksi ja näyttämöksi.

Eräissä teoksensa keskeisimmistä luvuista Hadot kommentoi Michel Foucault'n ajatusta filosofiasta ”itsestä huolehtimisena” ja minuuden kultivointina. Foucault'n mukaan kirjoittaminen ei niinkään luo kirjoittajansa identiteettiä kuin *kohottaa minuuden toiselle tasolle*, ja juuri tällaisessa perspektiivin muuntumisessa kirjoittaminen on sukua henkisille harjoituksille. Kirjoittamisen myötä minus kohoaa korkeammalle hen-

”[Faidros Sokrateelle:] 'Aion noudattaa sinun ja ystäväni Akumenoksen neuvoa ja kävellä pitkin maanteitä, se on hänen mukaansa virkistävämpää kuin pylväskäytävillä käveleminen.'”

– Platon, *Faidros* 227a–b.

kiselle tasolle samaistuen Toiseen, stoalaisten käsitteitä mukaillen yksilölle ilmenevään *luontoon* tai *universaaliin järkeen*. Hadot'n kritiikin mukaan juuri tämä kosminen ja universaali ulottuvuus jäi Foucault'lla turhan vähälle huomiolle, niin paljon kuin tämä toisaalta stoalaisilta ammensikin¹¹.

Thoreaulaisen elämäfilosofian antiikkis-henkisen vireen luonnehtimiseksi Hadot'n kuvaus stoalaisesta samaistumisesta universaaliin järkeen on kuitenkin mitä otollisin. Henkisellä kilvoittelullaan Thoreau pyrkii juuri Hadot'n kuvaamaan tapaan edesauttamaan minuutensa väistymistä henkisen todellisuuden tieltä. Paikoin Thoreau askeettiset ideaalit saavat ankaran muodon:

”Ihminen kulkeutuu Jumalan luo nopeasti, kunhan puhtauden väylä on auki. Edelleen puhtautesme innoittaa meitä, epäpuhtautesme taas lannistaa. Siunattu on se, joka varmasti tietää eläimen itsessään kuolevan päivä päivältä, ja jumalallisen olennon itsessään kehittyvän.”¹²

Ensiaskel: pyhyys

Filosofisen metodiikan ohella *Waldenin* kävelevä filosofia muodostuu siitä, kuinka usein teoksessa monien muiden Thoreaua tekstien tavoin *kävellään*. ”Samalla lailla kuin kuljekin metsässä nähdäkseni lintuja ja oravia, kuljin kylillä nähdäkseni miehiä ja poikia. Tosin hongissa humisevan tuulen sijasta kuulin rattaiden kolketta.”¹³ Paikoin thoreaulainen kävelemisen filosofia on melko humorististakin: ”Terveellekin ihmiselle on nykyään ylivoimasta ottaa vuoteensa ja lähteä kävelemään, joten sitä suuremmalla syyllä neuvaisin sairasta unohtamaan

”Kutsuuko Thoreau omalla tavallaan vaellukselle jumaluutta kohti?”

vuoteensa ja panemaan juoksuksi.”¹⁴ Thoreauille ei tunnu olevan pyhää mikään, ei ainakaan Raamattu.

Eräs kävelemisen filosofian eittämättömiä klassikoita on Thoreau’n lyhyt teksti *Walking*, joka on suomennettu nimellä *Kävelemisen taito*¹⁵. Teksti ilmestyi vuonna 1862 lehdessä *Atlantic Monthly*. Thoreau oli koostanut sen luennoistaan ”Walking” ja ”The Wild”. *Kävelemisen taito* onkin paljon enemmän kuin esse kävelemisestä: se on villiyyden ja pyhyiden värejä pursuava moniaalle kurottuva kirjoitus, avarassa ajattelun maastossa vaelteleva radikaalin vapauden manifesti.

Sisäänpääsyn Thoreau’n kävelemisen filosofiaan tarjoaa hänen kiinnostuksensa sanojen, tässä tapauksessa ”vaeltelemisen” (*saunter*), juuressa oleviin alkupe räisiin merkityksiin. ”Elämäni varrella olen tavannut vain yhden tai kaksi ihmistä, jotka ovat ymmärtäneet Kävelemisen ... taidetta, joilla on ollut nerokas kyky niin sanoakseni *vaellella*.”¹⁶ Melko spekulatiivisen etymologiansa varassa Thoreau ehdottaa englanninkielisen verbin *saunter* juontuvan keskiaikaisesta, pyhiinvaeltajille yhteisestä määränpästä *à la Sainte Terre*; vaeltelemisessä on siis aina kyseessä *pyhiin*, pyhille maille – metaforisesti ellei kirjaimellisesti – vaeltamisesta. Toisen spekulatiivisen ehdotuksen mukaan sana *saunter* juontuu kirjaimellisesti maattomuutta merkitsevistä ilmauksesta *sans terre*, joskin tämän merkityksen Thoreau toteaa olevan epätodennäköisempi.¹⁷

Lukijan ei tarvitsekaan etsiä kaukaa thoreaulaisen kävelemisen filosofian uskonnollisia sävyjä. Ehkäpä

kaikkein ilmeisin kristillinen viittaus, Markuksen evankeliumissa (10:21–30) mainitun Kristuksen esittämän seuraamiskäskyn toisinto, löytyy heti Thoreau’n tekstin kolmannen kappaleen lopusta:

”Jos olet valmis hylkäämään isäsi ja äitisi, veljesi ja sisaresi, vaimosi ja lapsesi ja ystäväsi enää koskaan heitä näkemättä – jos olet maksanut velkasi, tehnyt testamenttisi, järjestänyt asiasi ja olet vapaa mies – niin olet valmis kävelylle.”¹⁸

Evankeliumissa Jeesus esittää seuraamiskäskynsä opetuslapsilleen, joista ensimmäiseksi sitä kommentoi Pietari. Pietarin väitettyä heidän jo jättäneen kaiken seurataksaan Jeesusta tämä vastaa: ”ei ole ketään, joka minun tähteni ja evankeliumin tähden on luopunut talosta tai veljistä tai sisarista tai äidistä tai isästä tai lapsista tai peloista.” (Mark. 10:29) Pitäisikö sitaattien yhtäläisyyden nojalla Thoreau’n katsoa esittävän omanlaisensa kutsun vaellukselle jumaluutta kohti? Nähdäkseni kyllä, joskin on huomioitava hänen melkein aina kirjoittavan pieni pilke silmäkulmassaan. Kristillinen kävelyviite löytyy niin ikään tekstiin sisältyvästä Thoreau’n runosta ”Vanha Marlborough’n tie”: ”tietä ei hoida kukaan/kun ei kulutakaan./Elämän tie on avoinna,/kuten kuuluu kristitty sanonta.”¹⁹

Thoreau’n tekstien henkiset viittaukset ammentavat moninaisista lähteistä, lännestä ja idästä. ”Tiedonjanoni on ajoittaista, mutta haluni huuhtoa päätäni askelilleni vieraissa ilmakehissä on jatkuva ja alituinen.”²⁰ Tällä tavoin tiedon merkitystä vähäteltyään Thoreau toteaa ihmiselle korkeimman saavutettavissa olevan asian olevan ”Mielen kanssa Myötäelämisen” (*Sympathy with Intelligence*)²¹. Kirjoitusasu isoine alkukirjaimineen viestii ajatuksen uskonnollisesta vireestä, joskaan Thoreau ei ymmärrä uskontoa millään tavoin uskontokuntiin saati sitten kristinuskoon rajautuneena. Esseessään ”Kävelemisen taito” hän siteeraa Veda-kirjallisuuden klassikkoa *Višnu Puranaa*, jonka mukaan ”todellinen moraali on se [...] joka ei ole orjuudeksemme; todellista tietoa on se, mikä koituu vapaudeksemme”²². Tässä hindulaisittain viirtynyt usko ylikysilöllisen mielen todellisuuteen osoitautuu perimmäiseksi lähteeksi radikaalille vapaudelle, jota Thoreau on heti tekstinsä ensikappaleessa lähtenyt etsimään.

Niin originelli ajattelija kuin Thoreau olikin, hänen moniaalta ammentava uskonnollisuutensa on pitkälti sukua Ralph Waldo Emersonin vastaavalle henkisyydelle²³. Thoreauta 14 vuotta vanhempi ja tämän hyvä ystävä Emerson ponnisti omassa filosofiansa unitaristis-kristillisestä taustastaan, mutta käänsi uransa edetessä selkensä monille kristinuskon perusdogmeille. Eritoten hindulaisuudesta ja buddhalaisuudesta ammentaen Emerson hahmotteli kristillisyyttä kosmisempaa uskonnollisuuden muotoa²⁴. Kävelemisen manifestin viimeisissä kappaleissa Thoreau huipentaakin kirjoituksensa ylistämällä valoa, jonka hän tavoittaa ensin marraskuussa kokemastaan auringonlaskusta, toiseksi *pyhiinvaellukselle* lähteneen tekstin rengasmatkan ikuisesta jatkumisesta:

ikaros

tidskrift om människan och vetenskapen

IKAROS

tidskrift om människan och vetenskapen
utkommer med 4 nr/år

Vad gör vetenskapen med oss och vi med den?

Tidskriften Ikaros strävar efter att skapa ett forum för en analytisk och öppen diskussion kring den betydelse och den roll vetenskaperna har i vårt samhälle. Specialteman för 2011 är livsmedel, internet, kemi och arbete.

Läs artiklar på www.fbf.fi/ikaros

En års- eller gåvoprenumeration
för ett år kostar 25 euro, fortlöpande
prenumeration 20 euro (50 % rabatt för
studerande och arbetslösa)

**KNOW
YOUR
SHIT!**

”Kävelimme niin puhtaassa ja kirkkaassa valossa, joka kultasi kuihtuneet ruohot ja lehdet, niin pehmeän ja seesteisen kirkkaassa, etten uskonut koskaan kylpeneeni sellaisessa kultaisessa virrassa, jossa ei väre käynyt eikä solina kuulunut.”²⁵

”Näin vaellamme kohti Pyhää maata, kunnes jonain päivänä aurinko loistaa kirkkaammin kuin koskaan aikaisemmin, loistaa ehkäpä sieluihimme ja sydämiimme saakka, ja valaisee koko elämämme suurella herättävällä valolla, yhtä lämpimällä, autuaan kultaisella kuin syksyisen törmänreunan.”²⁶

Toinen askel: villiys

Jos Thoreau ei onnistunutkaan viemään loppuun asti henkisen opettajansa Emersonin isänmurhaa, ei pidä toisaalta peitellä kahden ajattelijan välisiä jyrkkiä erojakaan. Yleisesti ottaen Thoreau meni itsenäisyydessään – tai itsepäisyydessään – Emersonia vielä askeleen pidemmälle: hän esimerkiksi vietti yön vankilassa kieltäytyttyään maksamasta veroa valtiolle, koska tämä kohteli orjia niin epäinhimillisesti. Kävelemisen filosofiallaan Thoreau etsii paitsi pyhyttä myös villiyyttä. Jo ”Kävelemisen taidon” ensikappaleessa hänen ajattelunsa ydin tiivistyy tähän alkukielellä yhtäältä erämaata, toisaalta alkukantaista luontoa merkitsevään käsitteeseen:

”Haluan lausua sanan Luonnon puolesta, absoluuttisen vapauden ja villiuden puolesta vastakohtana kansalaisen vapaudelle ja sivistykselle. Haluan tarkastella ihmistä Luonnon asukkaana tai sen erottamattomana osana pikemmin kuin yhteiskunnan jäsenenä. Haluan esittää äärimmäisen kannanoton, jolloin voin lausua sen painokkaasti, sillä sivilisaation esitaistelijoita on kylliksi: kirkkoherra ja koululautakunta ja jokainen teistä pitää siitä huolen.”²⁷

Thoreauin ajattelun ehdottomuus käy ilmi heti tässä esseessä *Walking* avaavassa julistuksessa. Elämä on viimekätisesti yhtenevä villiuden kanssa. ”Villemmät asiat ovat elävimpiä. Mitä ihminen ei ole vielä valtaansa alistanut, sen läsnäolo häntä virkistää.”²⁸ Villiyyttä ei voi synnyttää minkäänlainen hengen kultivointi. Ja kirjallisuudessakin ”vain alkukantainen vetoa meihin. Tylyys on vain kesyyden toinen nimi.”²⁹

Vieläkin *Kävelemisen taitoa* terävämmin Thoreau ylistää villiyyttä arvoituksellisessa tekstissään ”Ktaadn” (1848), joka on kuvaus hänen ja ystäviensä vaelluksesta Mainen osavaltiossa sijaitsevalla Katahdinin vuorelle³⁰. ”Täällä oli maapallon tutkimaton ääri, kuin vasta kivihiileksi kehkeytymäisillään oleva ruskohiili.”³¹ Thoreau ylistää ”valtavaa, titaanista ja epäinhimillistä”, ”alkukantaista, ikuisesti kesyttämätöntä” Luontoa³². ”Tästä Maasta olemme vain kuulleet, tämä on veistetty kaakoksesta ja ajattomasta yöstä. Täällä ei ole kenenkään puutarhaa, vain ihmiskäsin koskematon maapallo.”³³ Thoreau tuntuukin kirjoittavan luonnosta lopulta jonakin, joka ei ole lainkaan ihmisen vallassa:

”On vaikeaa käsittää aluetta, jota ihminen ei ole asuttanut. Meillä on tapana olettaa hänen olevan läsnä ja vaikuttavan kaikkialla. Ja kuitenkin emme ole nähneet puhdasta Luontoa, ellemme ole havainneet sitä näin valtavana ja karuna, näin epäihmismäisenä, vaan ainoastaan kaupungeissa. Täällä luonto oli jotakin villiä ja kauheaa, joskin kaudista.”³⁴

Amerikkalaisen ekologisen ajattelun historiassa Thoreauin merkitystä on usein korostettu juuri sillä perusteella, että hänen ajattelussaan luonto on ihmiseen nähden jyrkästi Toiseutta³⁵. Luonto on viimekätisesti ihmiselle vieras ja tuntematon, ihmistä avarampi ja villimpi. Ihmisen ja luonnon välisen vuorovaikutuksen ohella Thoreauin voidaankin nähdä puolustavan epäsymmetristä ihminen–luonto –suhdetta. Esseessä *Kävelemisen taidon* tunnetun muotoilun mukaan ”maailma säilyy” (*preservation of the world*) vain villinä erämaana – tässä Thoreau leikkii sanan *preservation* kaksoismerkityksellä yhtäältä ’reservaattina’ ja toisaalta kirjaimellisesti säilytyksenä. Samassa esseessä hänen luontokäsityksensä vivahtaa paikoin jopa universalistiseen mystiikkaan: ”Niin valtava ja universaali persoona on luonto, että olemme tuskin koskaan nähneet yhtäkään hänen olomuodoistaan.”³⁶

Thoreauin villiuden ylistysten ja hänen kosmisen henkisytyensä välillä tuntuu vallitsevan jonkinlainen jännite. Yhtäältä luonto on tunnettavissa askel askeleelta viisautta rakastaen ja elämässään vaalien, toisaalta luonto on ”välttämättömyyden ja kohtalon” aluetta, joka ei ole ihmisen vallassa³⁷. Sama ajattelijakaan saattaa yhtäältä puolustaa hirvenlihan syömistä ja toisaalta todeta, ettei todellinen filosofi erehdy tekemään eläimille pahaa³⁸. Thoreau suosittelee ihmistä hylkäämään eläimellisen puolensa samalla kun hän ylistää eläimellistä villiyyttä.

Kenties näitä kaksijakoisuuksia voisi osin selittää Thoreauin kärkevällä ja yleensä varsin kontekstisidonnaisella retoriikalla. Toisaalta luonnon metafyyssisen aseman pohtimisen sijaan katseen voisi suunnata vaikkapa siihen, millaista ekologisesti virittynyttä toimintaa Thoreauin luontokirjoitukset ovat saaneet lukijoissaan aikaan. Kun huomioidaan hänen työstään vaikuttuneet ajattelijat aina John Muirista Aldo Leopoldiin, ekologisen ajattelun historiasta Thoreauin tärkeydelle ainakin löytyy näyttöä.

Lopuksi: eksyminen

Kirjoituksessani olen etsinyt polkuja thoreaulaisen kävelevän filosofian sydänmaalle yhtäältä tutkimalla hänen lyhyttä tekstiään *Kävelemisen taito*, toisaalta hahmottelemalla hänen pääteoksensa *Waldenin* filosofista metodiikkaa. Kävelemisen filosofian oppaaksi Thoreau sopii nähdäkseni niin kävelemisen tematisoinnillaan kuin yleisemminkin filosofian ja ihmiselämän yhteyttä varsin konkreettisesti käsittelevänä ajattelijana. Harvalla filosofilla ajattelemisen ja elämä kulkevat yhtä tiiviisti rinta rinnan kuin Thoreauilla.

Ehkäpä kävelevän filosofian ensiaskelia opettelevan kirjoituksen olisi lopulta paikallaan saapua johonkin päätepiteeseen tai vaihtoehtoisesti vain – *eksyä*. Tho-

reaun jalanjäljissä jälkimmäinen vaihtoehto tuntuu houkuttelevammalta. *Waldenin* luvussa ”Kylä” hän kuvailee, kuinka ”arkisimmillakin kävelyillämme määritämme kurssiamme alati, joskin tiedostamattamme, kuin luotsit hyvin tuntemiemme maamerkkien ja saarekkeiden perusteella”³⁹. Jos toisaalta ”poikkeamme tavalliselta kursiltamme, pidämme silti mielessämme jonkin läheisen niemen sijainnin”⁴⁰. Elämässä onkin eksyttävä ennen kuin voi mitään löytää:

”Vasta kun olemme täydellisesti eksyneet ja kiertäneet kehää [...] osaamme arvostaa luonnon valtavuutta ja outoutta [...] Vasta kadotettuumme suunnan – toisin sanoen vasta kadotettuumme maailman – olemme löytävä itsemme ja ymmärtävä, missä olemme ja kuinka lukemattomat ovat meitä maailmaan liittävät suhteet.”⁴¹

Lupasin kirjoitukseni lopuksi valaista Stevensin säkeitä. Olisihan sentään jännittävää, jos totuus todellakin riippuisi kävelemisestä järven ympäri. Jonkin totuuden oivaltaminen, kuten kenties vaikkapa sen, kuinka elämän tärkeimmät asiat ovat sittenkin hyvin, saattaa vaatia arjesta irti kiskaisevan kävelyenkin. Asian totuutta ei määritä koherenssi tai korrespondenssi toisten asioiden kanssa: pyrkiminen totuutta kohti on vaeltelemista ajattelun maastossa siten, että jokaisen askeleen voi sanoa johtaneen todentuntuiseen suuntaan.

Ja uudesta ajattelun maaston kohdasta tulee edelleen todentuntoisena näkyviin uusi maisema. Ehkäpä kävelemisen filosofiankin totuus riippuu vaeltelemisestä tietyn ajattelunmaiseman halki.

Viitteet

- 1 Kovalainen 2008, 14.
- 2 Suomennos kirjoittajan (ks. runo ”Notes Toward a Supreme Fiction”, Stevens 1982, 386).
- 3 *Walden* on suomennettu aiemminkin Mikko Kilven käännöksenä nimellä *Elämää metsässä* (ks. Thoreau 1954). Ilokseni voin todeta uuden suomennoksen kuitenkin olevan aiempaa tarkempi ja runollisempi (ks. Thoreau 2010).
- 4 Ks. Cavell 1982.
- 5 Hadot 1981/2002, 83.
- 6 Hadot 1981/2002, 104.
- 7 Thoreau 2010, 60–61. Käytän Immonsen suomennoksesta poiketen ilmaisua ”elämän eksperimentti”, se kun tavoittaa sattuvasti Thoreaun Walden-kokeilun esseistisen luonteen.
- 8 Thoreau 2010, 22.
- 9 Thoreau 1954, 16. Seurailen tässä hivenen muokattuna *Waldenin* vanhempaa suomennosta, joka on lähempänä alkutekstiä (ks. Thoreau 1986, 57).
- 10 Thoreau 2010, 60, 10.
- 11 Koko kappaleen osalta ks. Hadot 2008, 209–212.
- 12 Thoreau 2010, 242.
- 13 Thoreau 2010, 187.
- 14 Thoreau 2010, 77.
- 15 Alun perin *Kävelemisen taito* ilmestyi 1997 (ks. Thoreau 1997). Toinen laitos on toimitettu vuonna 2008.
- 16 Thoreau 1997, 5; suomennosta muokattu.
- 17 Thoreau 1997, 6–7.
- 18 Thoreau 1997, 7.
- 19 Suomennos kirjoittajan (vrt. Thoreau 1997, 21).
- 20 Thoreau 1997, 63.
- 21 Envall suomentaa mielestäni hieman ontuvasti ”Yhteistunto Älyn kanssa” (ks.

- 22 Thoreau 1997, 63).
- 23 Thoreau 1997, 64; suomennosta muokattu.
- 24 Voidaan tosin väittää niinkin, että Thoreaun kiinnostus itämaiseen ajatteluun inspiroi Emersonia. Thoreau oli Emersonin tavoin aktiivisessa osassa esimerkiksi amerikkalaisen transsendentalistilehden *The Dial* Veda-englanninnosten toimistustyössä.
- 25 Ks. Kovalainen 2010, 375–434.
- 26 Thoreau 1997, 75–76.
- 27 Thoreau 1997, 76; suomennosta muokattu.
- 28 Thoreau 1997, 5; suomennosta muokattu.
- 29 Suomennos kirjoittajan (vrt. Thoreau 1887, 40).
- 30 Thoreau 1997, 48.
- 31 Esseitä ei ole suomennettu. ’Katahdin’ on englannistunut muoto Thoreaun suosimasta intiaaninimestä ’Ktaadn’. Thoreaun muiden keskeisten luontokirjoitusten suomennoksista ks. Thoreau 2007.
- 32 Thoreau 1982, 24; kaikki ”Ktaadn”-esseen suomennokset kirjoittajan, joskin kiitän käännöskommenteista Antti Immosta.
- 33 Thoreau 1982, 27, 30.
- 34 Thoreau 1982, 30.
- 35 Ks. esim. Buell 1995.
- 36 Thoreau 1982, 322.
- 37 Thoreau 1982, 30.
- 38 Thoreau 1982, 37; 2010, 66.
- 39 Thoreau 2010, 191.
- 40 Thoreau 2010, 191.
- 41 Thoreau 2010, 191. Kiitän tarkkanäköisistä Thoreau-kommenteista Antti Immosta ja kävelevän filosofian ensi-inspiraatiosta Ville Lähdeeltä.

Kirjallisuus

- Buell, Lawrence, *The Environmental Imagination: Thoreau, Nature Writing, and the Formation of American Culture*. Harvard University Press, Cambridge 1995.
- Cavell, Stanley, *The Senses of Walden: An Expanded Edition*. University of Chicago Press, Chicago 1982.
- Hadot, Pierre, *Philosophy as a Way of Life. Spiritual Exercises from Socrates to Foucault* (Exercices spirituels et philosophie antique, 1981/2002). Käänt. Michael Chase. Blackwell, Oxford 1995.
- Kovalainen, Heikki A., Outo ihmisyyys. Stanley Cavellin haastattelu. *niin & näin* 4/08, 8–16.
- Kovalainen, Heikki A., *Self as World: The New Emerson*. Tampere University Press, Tampere 2010.
- Pyhä Raamattu*. Vuoden 1938 suomennos. <http://www.evl.fi/raamattu/1933,38/>
- Stevens, Wallace, *The Collected Poems*. Vintage Books, New York 1982.
- Thoreau, Henry David, *Walden and Civil Disobedience* (1854, 1849). Penguin Books, New York 1986.
- Thoreau, Henry David, *Elämää metsässä*. (Walden, 1854). Suom. Mikko Kilpi, WSOY, Helsinki 1954.
- Thoreau, Henry David, *Walden – Elämää metsässä* (Walden, 1854). Suom. Antti Immonen, Kirjapaja, Helsinki 2010.
- Thoreau, Henry David, *Great Short Works of Henry David Thoreau*. Toim. Wendell Glick. Harper & Row, New York 1982.
- Thoreau, Henry David, *Kävelemisen taito*. (Walking, 1861). Suom. Markku Envall. Jack-in-the-box, Helsinki 1997.